

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Ikääntyvät vähemmistöt perusoikeuksien näkökulmasta

KONE FOUNDATION

Kaijus Ervasti

Suomen Akatemia
Finlands Akademi
Research Council of Finland

AMIS

Access to justice for
marginalized groups of older
people in ageing society

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

1. Lähtökohtia

HELSINGFORS UNIVERSITET
STATSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

**Har du upplevt rättsliga problem?
- Vi söker efter berättelser från äldre personer**

Om du är 65 år gammal eller äldre är vi intresserade om hurdana rättsliga problem du har haft och hur du har löst eller försökt lösa dem. Har det hänt att dina rättigheter blivit kränkta till exempel inom social- och hälsovårdstjänster, hemma, i en vårdanläggning eller i olika familje- och arvsrättsliga frågor eller på grund av koronapandemin? Har någon bestämt över dina saker utan att fråga dig? Har du blivit utsatt för våld, blivit utnyttjad eller varit ett offer för något annat brott? Har du upplevt problem gällande köp av varor och tjänster, betalning av skulder eller med frågor som berör ditt boende? Har du sökt om hjälp och om, så vanfrån eller av vem (till exempel familj, vänner, social- och hälsovårdens myndigheter, organisationer, jurister, domstolar)? Om du har fått råd eller hjälp så berätta vilken person eller instans har hjälpt dig?

I slutet av 2020 startas en forskning om äldre personers (över 65 år) rättsliga problem och tillgång till sina rättigheter. I forskningen vill vi att kartlägga hurdana rättsliga problem äldre personer upplever och huruvida de får lösningar på sina problem. Skriv en fritt formulerad text där du berättar om problem som antingen du själv eller någon närstående äldre person har upplevt under de fem senaste åren. Skriv också om problemet är löst och hur det i så fall löstes. Din text behandlas konfidentiellt. Man kommer inte att kunna känna igen en enskild skribent i forskningsrapporterna som görs av materialet.

Vi önskar att du skickar in din text senast i slutet av februari 2021. Texterna kan skickas per e-post till adressen oikeusongelmat@helsinki.fi eller per vanlig post till Kaijus Ervasti, Institutet för kriminologi och rättspolitik, PB 24, 00014 Helsingfors universitet.

I forskningsens följande skede intervjuar vi en del av skribenterna för att få en mer detaljerad bild av äldersrättsliga rättsliga problem. Om du är intresserad av att delta i intervjun, meddela det i slutet av din text och inkludera dina kontaktuppgifter. Alla uppgifter behandlas konfidentiellt.

Forskningen genomförs av Institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet, Institutet för välfärdsrätt vid Östra Finlands universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten vid Tammerfors universitet och Människorättscentret.

Tack för din insats! Ytterligare information

Kaijus Ervasti
Docent, Helsingfors universitet, tfn. 050 340 1455

Anna Mäki-Petäjä-Leinonen
Direktör för Institutet för välfärdsrätt, Östra Finlands universitet, anna.maki-petaja-leinonen@uef.fi

Tampereen yliopisto **UEF** **Hyvinvointioikeuden keskus** **SIHUISOIKIUSKESKUS** **MANNISKORITSENTRETT** **HUMAN RIGHTS CENTRE**

**Oletko kokenut oikeudellisia ongelmia?
Pyydämme tarinoita ikääntyviltä.**

Jos olet 65-vuotias tai vanhempi, olemme kiinnostuneita, minkälaisia oikeudellisia ongelmia sinulla on ollut ja miten olet yrittänyt saada niihin ratkaisua. Onko oikeusasi loukattu esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa, kotona, hoitoloitoksessa tai erilaisissa perhe- ja perintöoikeudellisissa asioissa tai koronapandemian vuoksi? Onko asioitasi päätetty kysymättä sinulta? Oletko joutunut kaltoinkohteluun, hyväksikäytön tai muun rikoksen uhriksi? Onko sinulla ollut ongelmia tavaroiden ja palveluiden ostamisessa, velkojen perinnässä tai asumisessa? Oletko hakenut apua ja jos, niin keneltä tai mistä (esimerkiksi perhe, ystävät, sosiaali- ja terveysalan viranomaiset, järjestöt, lakimiehet, tuomioistuin)? Jos olet saanut apua niin kerro, kuka tai mikä taho on auttanut sinua?

Vuoden 2020 lopussa käynnistetään tutkimus ikääntyvien (yli 65 v.) oikeusongelmista ja pääsystä oikeuksiinsa. Siinä pyritään kartottamaan, minkälaisia oikeudellisia ongelmia ikääntyvillä on ja ovatko he saaneet ratkaisuja ongelmiinsa. Kirjoita meille vapaamuotoinen teksti, jossa kerrot viiden viimeisen vuoden aikana kokemistasi tai ikääntyvän läheisesi kokemista ongelmista. Kirjoita myös, onko ongelma tullut ratkaistuksi ja jos, niin miten ratkaisuun on päädytty. Kirjoitukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä kirjoittajaa voida tunnistaa tutkimuksen tuloksia raportoidessa.

Toivomme kirjoituksiasi helmikuun 2021 loppuun mennessä sähköpostiosoitteeseen: oikeusongelmat@helsinki.fi tai postitse Kaijus Ervasti, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto.

Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa haastattelemme osaa kirjoituksen lähettäneistä saadaksemme ikääntyvien oikeudellisista ongelmista yksityiskohtaisemman kuvan. Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, ilmoita se kirjoituksesi lopussa ja liitä mukaan yhteystietosi.

Tutkimuksen toteuttavat Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Itä-Suomen yliopiston Hyvinvointioikeuden instituutti, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta sekä Ihmisoikeuskeskus.

Lisätietoja
Kaijus Ervasti
Docentti, Helsingin yliopisto,
p. 050 340 1455

Anna Mäki-Petäjä-Leinonen
Hyvinvointioikeuden instituutin johtaja, Itä-Suomen yliopisto,
anna.maki-petaja-leinonen@uef.fi

UEF **Hyvinvointioikeuden keskus** **SIHUISOIKIUSKESKUS** **MANNISKORITSENTRETT** **HUMAN RIGHTS CENTRE**

Oletko kokenut oikeudellisia ongelmia? - Pyydämme tarinoita ikääntyviltä

Jos olet 65-vuotias tai vanhempi, olemme kiinnostuneita, minkälaisia oikeudellisia ongelmia sinulla on ollut ja miten olet yrittänyt saada niihin ratkaisua. Onko oikeusasi loukattu esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa, kotona, hoitoloitoksessa tai erilaisissa perhe- ja perintöoikeudellisissa asioissa tai koronapandemian vuoksi? Onko asioitasi päätetty kysymättä sinulta? Oletko joutunut kaltoinkohteluun, hyväksikäytön tai muun rikoksen uhriksi? Onko sinulla ollut ongelmia tavaroiden ja palveluiden ostamisessa, velkojen perinnässä tai asumisessa? Oletko hakenut apua ja jos, niin keneltä tai mistä (esimerkiksi perhe, ystävät, sosiaali- ja terveysalan viranomaiset, järjestöt, lakimiehet, tuomioistuin)? Jos olet saanut apua niin kerro, kuka tai mikä taho on auttanut sinua?

Vuoden 2020 lopussa käynnistetään tutkimus ikääntyvien (yli 65 v.) oikeusongelmista ja pääsystä oikeuksiinsa. Siinä pyritään kartottamaan, minkälaisia oikeudellisia ongelmia ikääntyvillä on ja ovatko he saaneet ratkaisuja ongelmiinsa. Kirjoita meille vapaamuotoinen teksti, jossa kerrot viiden viimeisen vuoden aikana kokemistasi tai ikääntyvän läheisesi kokemista ongelmista. Kirjoita myös, onko ongelma tullut ratkaistuksi ja jos, niin miten ratkaisuun on päädytty. Kirjoitukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäistä kirjoittajaa voida tunnistaa tutkimuksen tuloksia raportoidessa.

Toivomme kirjoituksiasi helmikuun 2021 loppuun mennessä sähköpostiosoitteeseen: oikeusongelmat@helsinki.fi tai postitse Kaijus Ervasti, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto.

Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa haastattelemme osaa kirjoituksen lähettäneistä saadaksemme ikääntyvien oikeudellisista ongelmista yksityiskohtaisemman kuvan. Jos olet kiinnostunut osallistumaan haastatteluun, ilmoita se kirjoituksesi lopussa ja liitä mukaan yhteystietosi.

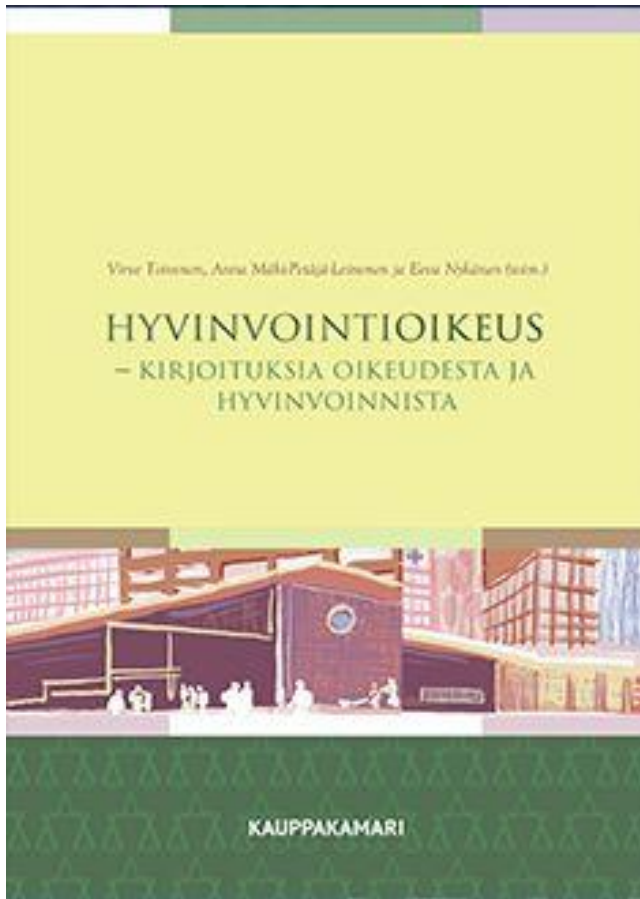
Tutkimuksen toteuttavat Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Itä-Suomen yliopiston Hyvinvointioikeuden instituutti, Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta sekä Ihmisoikeuskeskus.

Lisätietoja
Kaijus Ervasti
Docentti, Helsingin yliopisto, p. 050 340 1455

Anna Mäki-Petäjä-Leinonen
Hyvinvointioikeuden instituutin johtaja, Itä-Suomen yliopisto,
anna.maki-petaja-leinonen@uef.fi

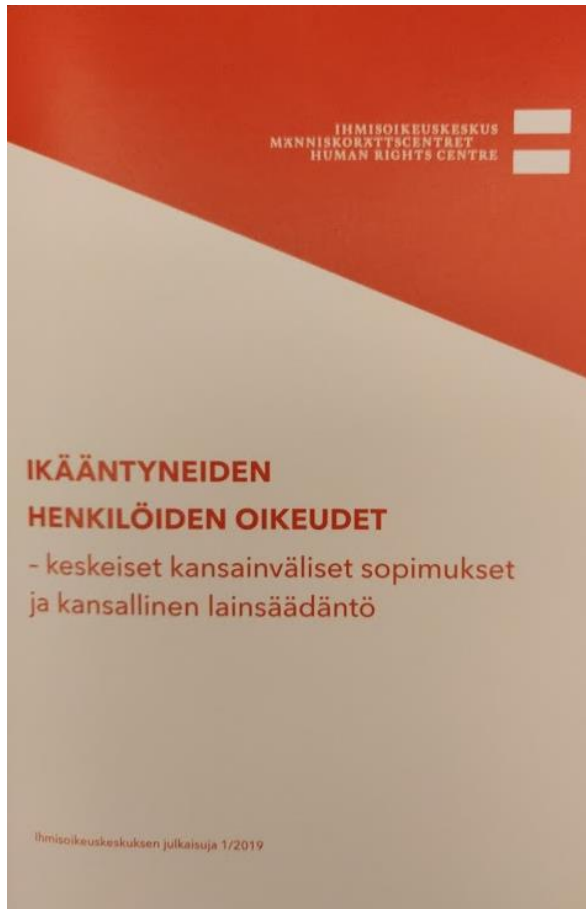
UEF **Hyvinvointioikeuden keskus** **SIHUISOIKIUSKESKUS** **MANNISKORITSENTRETT** **HUMAN RIGHTS CENTRE**

Taustaa

- Ikääntyvä väestön osa lisääntyy vauhdilla; tällä hetkellä noin viidennes väestöstä 65 +
- Ikääntyessä toimintakyky usein heikkenee
- Ikääntyvien oikeudellinen asema ja oikeudensaantimahdollisuudet nousevat yhä keskeisemmiksi
- Oikeus- ja hyvinvointijärjestelmä eivät ole varautuneet

Lähtökohtia

- Ikääntyneillä samat perusoikeudet kuin muillakin
- Tärkeä perusoikeus oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin
- Ikääntyneen itsemääräämisoikeus tärkeä lähtökohta
- Syrjintäkielto Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja Suomen perustuslaissa

Ikääntyneiden oikeuksien tutkiminen

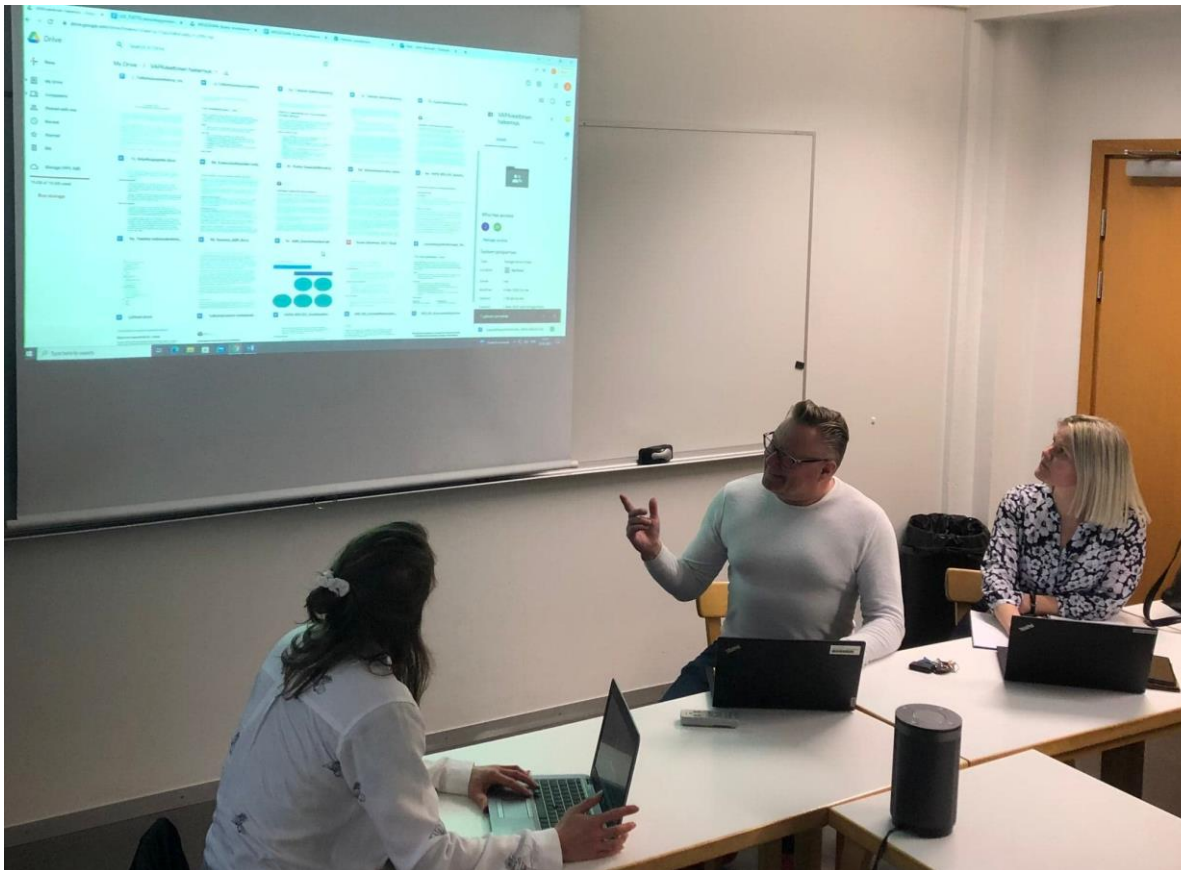
- Ikääntyneiden asema lainsäädännössä; kansainvälinen ja kotimainen sääntely
- Ikääntyneiden asema päätöksenteossa (tuomioistuimet, viranomaiset)
- Ikääntyneiden kohtelu eri instituutioiden käytännöissä (esim. sote, vakuutusyhtiöt, pankit)
- Ikääntyneiden asema yhteiskunnassa ja asenteet (esim. ageismi, epäoikeudenmukaisuus)

Vireillä olevat tutkimushankkeet

- Hyvinvoinnin turvaaminen pandemia-aikoina: kohti yhteistyöhön perustuvaa syndemioiden hallintaa (WELGO 2021-2024)
- Varjoja paratiisissa? – muistisairaana ihmisen oikeuksien toteutuminen hyvinvointivaltiossa (VAPA 2022-2025).
- Marginalisoitujen ikääntyneiden oikeuksien toteutuminen (AMIS 2023-2027)
- Valot pimeyksien reunoilla – epilepsiaa sairastavien oikeuksien toteutuminen hyvinvointivaltiossa (VAHVA 2022-)

2. AMIS-hanke 2023-2027

Tutkimusryhmä

Anna Mäki-Petäjä-
Leinonen, Professor
of Law and Ageing

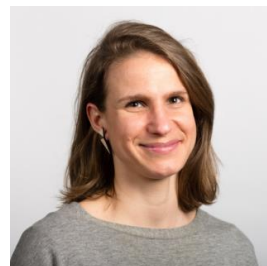
Kaijus Ervasti,
Professor of Law and
Society

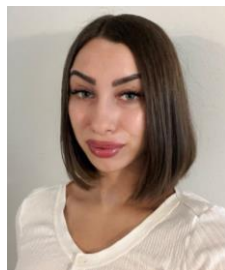
Mikko Aaltonen,
Professor of
Criminology

Mervi Issakainen,
Senior researcher

Jenni Savonen, Senior
researcher

Enna Kujansuu,
Research Assistant

Minni Teerikangas,
Doctorand

Katri Gadd, Senior
researcher

AMIS-hanke 2023-2027 (499 021 e)

- WP1 Ikääntyneiden kaltoinkohtelu (Mikko Aaltonen, Minni Teerikangas)
- WP2 Ikääntyneiden päihteidenkäyttäjien oikeuksien toteutuminen (Kaijus Ervasti, Jenni Savonen)
- WP3 Ikääntyneiden mielenterveyshaasteisten oikeuksien toteutuminen (Mervi Issakainen)
- WP4 Ikääntyneiden sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien oikeuksien toteutuminen (Anna MPL, kanssatutkija)
- WP5 Ikääntyneiden maahanmuuttajien oikeuksien toteutuminen (Katri Gadd)

WP1: Ikääntyneiden kaltoinkohtelu, erityisesti taloudellinen hyväksikäyttö

- Kvantitatiiviset aineistot: tilastot, rekisteriaineistot, asiakirja-aineistot
- Kvalitatiiviset aineistot: Ikääntyneiden ja hoitohenkilökunnan haastatteluista
- Hanke alkamassa

WP2: Ikääntyneiden päihteidenkäyttäjien oikeuksien toteutuminen

- Haastatteluita (n=20-30)
- Haastateltavat hankitaan kansalaisjärjestöjen avulla
- Haastattelut käynnissä

WP3: Ikääntyneiden mielenterveys-haasteisten oikeuksien toteutuminen

- Haastatellaan mielenterveyden kanssa haasteita kokevia ikääntyneitä (n=20-30)
- Haastattelut käynnissä

WP4: Ikääntyneiden sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien oikeuksien toteutuminen

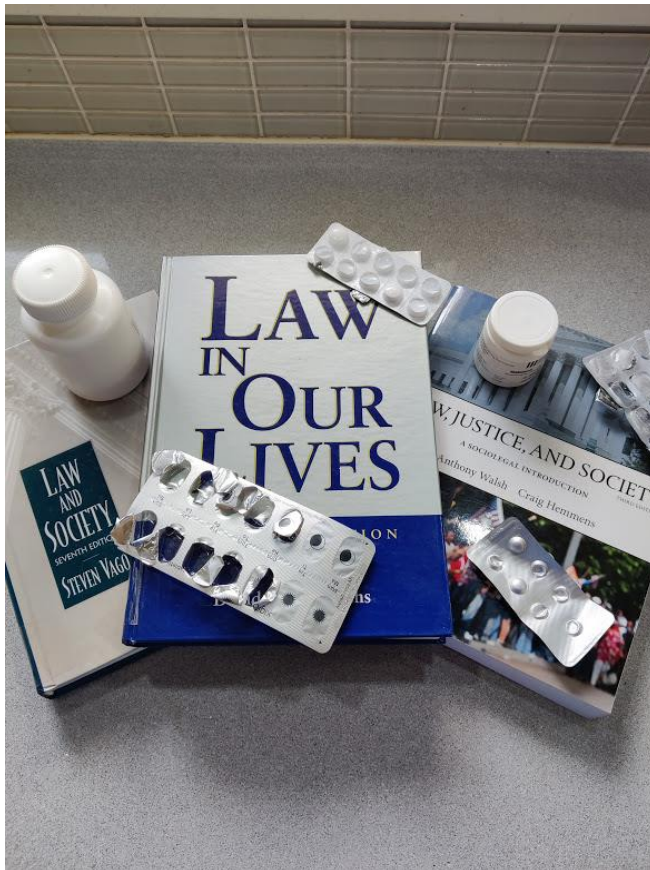
- Haastatellaan LGBTQIA-väkeä (30-60)
- ABR?
- Käyty keskusteluita aktivistien kanssa
- Sovittu kanssatutkijasta
- Haastattelut käynnissä

WP5: Ikääntyneiden maahanmuuttajien oikeuksien toteutuminen

- Haastatellaan ikääntyneitä maahanmuuttajia (n=20-30)
- Yhteistyö kansalais-järjestöjen kanssa aloitettu
- Haastattelut ovat käynnissä

Tähänastisia yleisiä tuloksia ikääntyneiden oikeuksien toteutumisesta

- Ikääntyneillä paljon kokemuksia ageismista ja syrjinnästä
- Ikääntyneillä samoja ongelmia kuin muullakin väestöllä, mutta myös omia erityisiä ongelmiaan
- Digitalisaatio ja sote-palvelut tuottavat monille ongelmia
- Tuomioistuimiin etenee vain vähän juttuja
- Tarvitaan lisää tutkimusta

Ikääntyneiden erityisryhmien oikeuksien toteutuminen

- Monet kertovat koko elämästään, ei vain elämästään ikääntyneenä
- Oikeuksien toteutumisessa puutteita
- Eri ryhmillä erilaisia ongelmia
- Monilla syrjäntäkokemuksia
- Suunnitelmana jatkossa romanivanhusten oikeuksien toteutumisen tutkiminen

Kiitos!

